

Marek Ciara
(Warszawa)

**MATERIAŁY WIESŁAWA MARIANA CHRZANOWSKIEGO
(1923-2012)
(III-405)**

Wiesław Marian Chrzanowski urodził się 20 grudnia 1923 r. w Warszawie. Jego ojcem był Wiesław Chrzanowski (1880-1940), inżynier, konstruktor silników cieplnych, profesor Politechniki Lwowskiej (1912-1918) i Politechniki Warszawskiej od 1919 r., rektor (1932-1933), minister przemysłu i handlu (1920 r.), matką Izabela Dobek.

Wiesław Marian Chrzanowski uczył się w szkole powszechnej Edwarda Aleksandra Rontalera w Warszawie, a następnie w Gimnazjum imienia Stanisława Staszica w Warszawie. W czasie okupacji kontynuował naukę na tajnych kompletach organizowanych przez nauczycieli Gimnazjum im. Stanisława Staszica. Po zdanej w 1941 r. maturze rozpoczął studia na Wydziale Prawa Uniwersytetu Warszawskiego związanym wówczas z tajnym Uniwersytetem Ziemi Zachodnich. Po wojnie kontynuował studia na Wydziale Prawa i Nauk Społecznych w Uniwersytecie Jagiellońskim uzyskując w 1945 r. stopień magistra. W latach 1945-1948 pracował w Zakładzie Prawa Cywilnego na Uniwersytecie Warszawskim na stanowisku asystenta.

W latach 1948-1954 przebywał w więzieniu skazany za działalność polityczną. W 1956 r. został zrehabilitowany, jednak nadal był inwigilowany przez Służbę Bezpieczeństwa.

W 1954-1955 pracował w Instytucie Wydawniczym „PAX” jako recenzent tekstów publikowanych w wydawnictwach Stowarzyszenia „Pax” i radca prawny. Następnie w latach 1955-1957 był radcą prawnym w Warszawskiej Spółdzielni Spożywców „Mokotów”. W latach 1957-1960 odbył aplikację adwokacką. Po jej ukończeniu minister sprawiedliwości z przyczyn politycznych odmówił wpisania go na listę adwokatów.

Pracował jako radca prawny w Warszawskiej Spółdzielni Mieszkaniowej (1960-1963) i w Centralnym Związku Spółdzielni Budownictwa Mieszkaniowego (1963-1972). W latach 1972-1989 pracował w Spółdzielczym Instytucie Badawczym.

Od 1982 r. pracował na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, gdzie od 1983 r. kierował Katedrą Prawa Cywilnego, a w latach 1987-1990 był prodziekanem Wydziału Prawa Kanonicznego i Świeckiego. W 1987 r. został profesorem.

W czasie okupacji należał do Młodzieży Wielkiej Polski (1940-1942), a następnie do Stronnictwa Narodowego (1942-1945). Był żołnierzem Narodowej Organizacji Wojskowej i uczestnikiem powstania warszawskiego.

W latach 1945-1946 był działaczem Stronnictwa Pracy. W 1946 r. był jednym z założycieli, a następnie prezesem Chrześcijańskiego Związku Młodzieży „Odra” przy Stronnictwie Pracy i redaktorem „Tygodnika Warszawskiego” (1947-1948). W latach 1965-1981 należał do nieformalnego zespołu informacyjnego przy prymasie Polski, a w latach siedemdziesiątych współpracował z organizacją Ruch Młodej Polski.

W latach 1980-1981 był doradcą Komisji Krajowej Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność”. W latach 1983-1984 wchodził w skład Społecznej Rady Prymasowskiej. W 1989 był jednym z założycieli Zjednoczenia Chrześcijańsko-Narodowego. Był pierwszym przewodniczącym tej partii (1989-1994), następnie przewodniczącym jej Rady Naczelnej (od 1994 r.).

Był posłem na sejm I kadencji (1991-1993), marszałkiem sejmu (1991-1993), senatorem (1997-2001), ministrem sprawiedliwości i prokuratorem generalnym w gabinecie Jana Krzysztofa Bieleckiego (1991).

W 1992 r. jego nazwisko znalazło się na tzw. liście Macierewicza. Sąd lustracyjny w 2000 r. orzekł, że Wiesław Chrzanowski nie był agentem Służby Bezpieczeństwa.

Zmarł 29 kwietnia 2012 r. w Warszawie. Pochowany został na Cmentarzu Powązkowskim w Warszawie (kwatery 229-3-23/24).

Został odznaczony przez prezydenta Aleksandra Kwaśniewskiego Orderem Orła Białego (2005) i przez papieża Benedykta XVI Orderem Świętego Grzegorza Wielkiego (2010). Został uhonorowany tytułem honorowego obywatela Warszawy (2007) i Lublina (2010) oraz Wielką Odznaką Adwokatura Zasłużonym. Imię Wiesława Chrzanowskiego nadano sali nr 24 w budynku Komisji Sejmowych i auli w Uczelni Łazarskiego. W 2014 r. na bloku w Warszawie przy ulicy Solec 79 A, gdzie mieszkał w latach 1966-2012 odsłonięto tablicę pamiątkową.

Materiały Wiesława Mariana Chrzanowskiego zostały przekazane przez twórcę spuścizny do PAN Archiwum w Warszawie w 2006 r. W księdze nabytków wpisano zespół pod numerem 2532. W 2022 r. Marek Ciara uporządkował materiały spuścizny i opracował inwentarz. Objętość zespołu to 0, 25 m. b. Materiały spuścizny opracowano zgodnie z *Wytycznymi opracowania spuścizn archiwalnych po uczonych*. Nadano im układ chronologiczno-rzeczowy, z wyjątkiem korespondencji i materiałów szkoleniowych, gdzie zastosowano układ alfabetyczny. Do jednostek: 15, 16 i 21 sporządzono aneksy. Spuścizna zawiera materiały z lat 1989-2002.

Materiały spuścizny podzielono na 5 głównych grup tematycznych. W I grupie w materiałach twórczości w 1 jednostce znajdują się przemówienia Wiesława Chrzanowskiego z lat 1990-2000. W II grupie składającej się z 13 jednostek (j. 2-14) znajdują się materiały działalności politycznej twórcy spuścizny w Zjednoczeniu Chrześcijańsko-Narodowym z lat 1989-2002. Są tu materiały dotyczące funkcjonowania organów statutowych tej partii: zarządu głównego i rady naczelnej, materiały działalności regionów partii, zjazdów, kampanii wyborczych, rozliczenia finansowe.

W grupie trzeciej znajduje się w dwóch jednostkach (j. 15-16) korespondencja wychodząca i wpływająca z lat 1989-1998. W grupie czwartej - w materiałach osób obcych (j. 17) znajduje się tekst przemówienia prezydenta Lecha Wałęsy do liderów partii w sejmie z 1995 r.

Ostatnia piąta grupa (j. 18-21) zawiera załączniki z lat 1989-2002: „Biuletyn Zjednoczenia Chrześcijańsko-Narodowego” i „Informator Zjednoczenia Chrześcijańsko-Narodowego” oraz materiały szkoleniowe.

W PAN Archiwum w Warszawie spuściznie nadano sygnaturę III-405. W wyszukiwarce szukajwarchiwach.pl zespół ma numer 302/ 726 /0. Inwentarz składa się z 21 jednostek, uzupełnionych 3 aneksami.

Źródła i bibliografia

1. Materiały Wiesława Mariana Chrzanowskiego w PAN Archiwum w Warszawie, sygnatura III-405
2. Brzostek B., *Wiesław Chrzanowski*, [w:] *Opozycja w PRL. Słownik biograficzny 1956-1989*, Warszawa 2000, t. 1, s. 57-59
2. *Chrzanowski Wiesław Marian* [w:] *Nowa Encyklopedia Powszechna PWN*, Warszawa 1995, t. 1, s. 744
3. *Chrzanowski Wiesław Marian*, [w:] *Wielka Encyklopedia PWN*, Warszawa 2001, t. 5, s. 557
4. *Chrzanowski Wiesław* [w:] Śródka A., *Uczeni polscy XIX-XX stulecia*, t. I, Warszawa 1994, s. 277-278
5. *Chrzanowski Wiesław* [w:] *Księga pamiątkowa w 75-lecie Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Wkład w kulturę polską w latach 1968-1993*, red. ks. Marian Rusecki, Lublin 1994, s. 367
6. Friszke, A., *Chrzanowski Wiesław Marian*, [w:] *Słownik biograficzny Europy środkowo-wschodniej XX wieku*, red. W. Roszkowski, J. Kofman, Warszawa 2004, s. 191-192
7. Sikorski T., *Wiesław Marian Chrzanowski (1923-2012)* [w:] *Słownik biograficzny polskiego obozu narodowego*, tom 2, Warszawa 2021, s. 30-41

PRZEGLĄD ZAWARTOŚCI INWENTARZA

I. Materiały twórczości	1
II. Materiały działalności politycznej	2-14
III. Korespondencja	15-16
IV. Materiały osób obcych	17
V. Załączniki	18-21
Aneks	3

I. MATERIAŁY TWÓRCZOŚCI

1. Wiesław Chrzanowski

Teksty przemówień na III Zjeździe ZChN, na posiedzeniu Zarządu Głównego ZChN, zjeździe ZChN, na konferencjach włoskiej Chrześcijańskiej Demokracji i brytyjskiej Partii Konserwatywnej 1990-2000, rkp., masz., j. ang., pol., l., k. 27

II. MATERIAŁY DZIAŁALNOŚCI

A. Materiały działalności politycznej

2. Zjednoczenie Chrześcijańsko-Narodowe, Zarząd Główny

Protokoły posiedzeń, uchwały, listy obecności, stanowisko negocjacyjne w sprawie integracji z Unią Europejską, listy kandydatów do Zarządu Głównego, rekomendacja na stanowisko ministra, oświadczenia, instrukcja, regulamin Zarządu Głównego, stanowisko wobec bieżących wydarzeń, porozumienie z Unią Laikatu Katolickiego, korespondencja 1990-2001, b. d., masz., kkp., l., k. 81

3. Jw., Rada Naczelna

Uchwały, wykaz uchwał, protokół posiedzenia, oświadczenia, zaproszenia, regulamin pracy, korespondencja 1991-2002, masz., l., k. 149

4. Jw., Rada Naczelna

Sprawozdania 1990-1998, masz., druk, l., k. 109

5. Jw. Program i statut

Statut, program, deklaracja ideowa i programowa, deklaracja programowa Wyborczej Akcji Katolickiej, struktura organizacyjna, wykaz kół, projekt zmian w statucie, korespondencja z VII Wydziałem Cywilnym i Rejestrowym Sądu Wojewódzkiego w Warszawie, postanowienia Sądu Wojewódzkiego i Sądu Apelacyjnego, protokół rozprawy, oświadczenie 1989-2001, rkp., masz., kkp., druk, l., k. 84

6. Jw., Reforma samorządu terytorialnego

Uwagi w sprawie projektu ustawy o samorządzie terytorialnym, polemika 1990-1991, masz., l., k. 11

7. Jw., Wybory do Sejmu 1991, 1993, 2001

Lista posłów z listy Wyborczej Akcji Katolickiej, zgłoszenie listy kandydatów na posłów, program wyborczy z 1993 r., informator, regulamin klubu parlamentarnego, wycinek prasowy, ulotka wyborcza, projekt umowy koalicyjnej ZChN i Porozumienia Centrum z 1993 r., pozew do Sądu Najwyższego,

protest wyborczy, umowa powołująca koalicyjny komitet wyborczy PPChD, ROP, RS AWS, ZChN z 23 maja 2001, wyniki wyborów w okręgach wyborczych, 1991-2001, rkp., masz., druk, l., k. 143

8. Jw., Zjazdy.

Porządek obrad, projekty uchwał, oświadczenie, regulamin obrad zjazdu, skład sądu koleżeńkiego, sprawozdanie z działalności między zjazdami, sprawozdanie z realizacji planu finansowego, zaproszenia, korespondencja
1990-2002, masz., druk, l., k. 105

9. Jw., Regiony: gdański, gorzowski, łódzki, przemyski, warszawski, zielonogórski, koło w Wielkiej Brytanii
Rezolucja, wniosek do komisji rewizyjnej, uchwała zarządu regionu, instrukcja organizacyjna
sprawozdanie, okolicznościowy numer „Informatora Regionu Warszawskiego”, okolicznościowy numer „Biuletynu ZChN – Łomża-Wysokie Mazowiecki, Zambrów”, korespondencja
1990-1999, masz., druk, l., k. 64

10. Jw., Konferencja oświatowa, konferencje programowe

Projekt programu oświatowego, protokół, *Materiały z konferencji Zjednoczenia Chrześcijańsko-Narodowego*, porządek obrad
1991-2001, rkp., masz., kkp., druk, l., k. 107

11. Jw., Sprawa wykluczenia z ZChN Antoniego Macierewicza

Sprawozdanie z zebrania frakcji ZChN, „Dostępne dokumenty wewnętrzne Zjednoczenia Chrześcijańsko-Narodowego z okresu czerwiec-sierpień 1992 roku”, oświadczenie Zarządu Głównego, korespondencja, kserokopie wycinków prasowych
1992, masz., kkp., l., k. 42

12. Jw., Projekt ustawy o zmianie ordynacji wyborczej

Projekt nowelizacji ustawy, korespondencja
1995-1996, masz., l., k. 16

13. Jw., Rozliczenia finansowe

Pokwitowania, rachunki, zestawienie składek według regionów, zestawienie przychodów i rozchodów
1990-1991, rkp., masz., l., k. 15

14. Jw., Wykreślenie z rejestru partii

Postanowienie Sądu Wojewódzkiego w Warszawie VII Wydziału Cywilnego i Rejestrowego o wykreśleniu z rejestru partii
1999, kkp., l., k. 2

III. KORESPONDENCJA

15. Korespondencja wychodząca. Osoby D-W

1989-1994, masz., kkp., l., k. 9, zob. aneks 1

16. Korespondencja wpływająca. Osoby i instytucje B-W

1990-1998, rkp., masz., kkp., j., lit., pol., l., k. 59, zob. aneks 2

IV. MATERIAŁY OSÓB OBCYCH

17. Lech Wałęsa
Tekst przemówienia L. W. na spotkaniu z liderami ZChN w Sejmie
1995, druk, l., k. 7

V. ZAŁĄCZNIKI

18. „Biuletyn Zjednoczenia Chrześcijańsko-Narodowego”
Egzemplarze periodyku
1989-1992, druk, sz., k. 270
19. „Biuletyn Zjednoczenia Chrześcijańsko-Narodowego”
Egzemplarze periodyku
1993-2002, druk, sz., k. 227
20. „Informator Zjednoczenia Chrześcijańsko-Narodowego”
Egzemplarze periodyku
1995-1997, druk, sz., k. 86
21. Zjednoczenie Chrześcijańsko-Narodowe
Materiały Wydziału Szkolenia Politycznego
1991-1992, druk, sz., k. 124, zob. aneks 3

ANEKS 1

J. 15. Korespondencja wychodząca			
Dąbrowski Bronisław	1989-1990	1.	2
Grela Sławomir	1990	1.	1
Grochowska-Wieczorek J.	1990	1.	1
Król Krzysztof	1994	1.	1
Pańko Marian	1990	1.	1
Wałęsa Lech	1990	1.	1

ANEKS 2

J. 16. Korespondencja wpływająca			
Baehr Olgierd	1995	1.	1
Berak Jadwiga	1993	1.	2
Curyło Czesław	1992	1.	1
Czarnecki Ryszard	1994-1995	1.	2
Dzierżyński Antoni	1991	1.	1
Góral Jerzy	1998	1.	1
Jakubowski Mirosław	1994	1.	1
Janowski Gabriel	1993	1.	1
Jurek Marek	1993	1.	1
Kaczyński Jarosław	1992-1993	1.	3
Król Krzysztof	1994	1.	2
Kwiatkowska J.	b.d.	1.	1

Lis A.	b.d.	1.	1
Nowak J.	1993	1.	1
Piłka Marian	1993-1994	1.	2
Rada Samorządu Rejonu Solecznickiego	1990	1.	1
Szczerba Jerzy	1993	1.	1
Tomasiewicz Sylwester	1993	1.	1
Turek Wojciech	1994	1.	1
Wałęsa Lech	1993	1.	1
Witek Anna	1992	1.	1

ANEKS 3

J. 21. Zjednoczenie Chrześcijańsko-Narodowe. Materiały Wydziału Szkolenia Politycznego

- Bartyzel Jacek, *Katechizm prawicowca*
 Bartyzel Jacek, *Katolicyzm a liberalizm*
 Borkowski Ryszard, *Życie rodzinne*
 Czarnecki Ryszard, *Nasz patriotyzm-dzisiaj*
 Goryszewski Henryk, *Drogi odrodzenia polskiej gospodarki*
 Goryszewski Henryk, *Patriotyzm. Obowiązek, czy przeżytek ?*
 Grabowski Mariusz, *Prawo w świetle chrześcijańskiego systemu wartości*
 Musiał Alfred, *Polityka podatkowa a wzrost gospodarczy*
 Nagórny Janusz, *Wychowanie do wartości moralnych*
 Piłka Marian, *Założenia polityki Rzeczypospolitej Polskiej wobec Polaków zamieszkałych na Wschodzie*
 Wasiutyński Wojciech, *Zagadnienie niemieckie*
 Zieliński Wojciech, *Światopogląd katolicki. Jego struktura , kształtowanie i implikacje*